

Edukimi dhe këshillimi i karrierës

Edukimi dhe këshillimi i karrierës

Mbështetja e Komisionit Evropian për prodhimin e këtij botimi nuk përbën një miratim të përbajtjes, e cila pasqyron vetëm pikëpamjet e autorëve, dhe Komisioni nuk mund të mbahet përgjegjës për çdo përdorim që mund t'i bëhet informacionit të përbajtur në të.

PROJECT MANAGER

Bodil Mygind Madsen

PROJECT FACILITATOR

Danka Markuš

TRANSLATION

Rahim Kaleci (ALB)

Eldin Grabovica (BOS/MNE)

DESIGN

Nikola Latković

PRESS

AP Print, Podgorica

CIRCULATION

110

May 2024

Hyrje

Këshillimi për arsimin profesional

Tre llojet e këshllimeve

- 1. Këshillim për edukim – hyrja në shkollë/rekrutimi**
 - a) Bashkëpunimi me shkollat 9-vjecare
 - b) Media sociale
 - c) Bashkëpunimi me institucionet e tjera, bashkitës, partners privatë etj.
- 2. Këshillimi gjatë edukimit – frenimi/mbështetje/parandalimi I largimeve**
 - a) Bashkëpunimi mes departamenteve dhe stafit të shkollës
 - b) Mbështetje educative e vecantë dhe mbështetje tjetër
- 3. Udhëzim dhe këshillim pas shkollës – orientim për punë/edukim të mëtejshëm/karrierë**

Korniza udhëzuese

Korniza udhëzuese – 4 kushte të rëndësishme

Pyetje

Komunikimi – verbal dhe jo-verbal

Roli I Këshilltarit dhe Kompetencat

Një model Udhëzuesi – Pesë hapat në këshillim

Rastet – tipet e nxënësve / situatave

Një nxënës e di çfarë kërkon ai/ajo

Një nxënës i cili/e cila nuk di çfarë do

Një nxënës që do dicka që është faktikisht e pamundur

Një nxënës do dicka që Këshilltari e shikon si jo realistec

Edukimi dhe këshillimi i karrierës

“Edukimi dhe këshillimi për karrierë” është shkruar nga dy këshilltarë danëzë për karrierë dhe arsim, bazuar në përvojën e tyre shumëvjeçare në Danimarkë, të kombinuara me komentet dhe kontributin që ata kanë marrë nga dy seminare, të mbajtura në Pejë, Kosovë dhe në Sarajevë, Bosnje-Hercegovinë në 2022.

Mësues, këshilltarë dhe psikologë nga gjashtë shkolla të ndryshme të AFP-së në Kosovë, Shqipëri, Bosnje-Hercegovinë dhe Mal të Zi morën pjesë në dy seminare, ku ata jo vetëm u trajnuan, por gjithashtu ndanë me dëshirë njohuritë e tyre profesionale si dhe prezantuan sfidat dhe pengesat me të cilat përballen. Punën e tyre të përditshme. Përveç kësaj ata kontribuan me raste konkrete dhe praktika më të mira.

Hyrje

Për disa vite, institucionet arsimore profesionale në pjesë të mëdha të Evropës, përfshirë Ballkanin Perëndimor, në përgjithësi janë sfiduar kur bëhet fjalë për tërheqjen e të rinjve në arsimin e AFP-së. Tendencat është që shumica e të rinjve që braktisin shkollën fillore zgjedhin një shkollë të mesme të përgjithshme, arsim dhe jo formim profesional.

Në qershor 2023, në Danimarkë, 19,4% e grupit të të rinjve që kanë mbaruar shkollën fillore zgjedhën arsimin profesional, ndërsa 72,6% zgjedhën arsimin e mesëm të lartë. Është një çekuilibër serioz dhe tendencat në shumë vende evropiane është e njëjtë.

Në Shqipëri, në vitin shkollor 2022-2023, përqindja e nxënësve të regjistruar në shkollat e AFP-së ishte 17,5%, ndërsa 82,5% e nxënësve ishin të regjistruar në shkollat e mesme të përgjithshme. Kjo në fakt ishte një rritje e përqindjes së nxënësve në shkollat e AFP-së në krahasim me 2020-21, kur ishte 16,6% dhe me 2021-22, kur ishte 17%. Megjithatë, edhe pse përqindja e nxënësve në shkollat e AFP-së është në rritje, për fat të keq, numri i nxënësve po zvogëlohet, që vjen si pasojë e migrimit masiv të popullsisë drejt Evropës Perëndimore. Ka rënie të numrit të nxënësve në të gjitha nivelet e sistemit arsimor, jo vetëm në AP.

Për Malin e Zi dhe Bosnje-Hercegovinën, përqindja e të rinjve që ndjekin shkollat e AFP-së është më e lartë se në Shqipëri dhe sipas statistikave të Ministrisë së Arsimit në Kosovë, në vitin shkollor 2022/2023: 20.328 nxënës u diplomuan dhe prej tyre 38% nga shkollat shkollat e arsimit profesional.

Një prirje shumë shqetësuese është se në Ballkanin Perëndimor, shumë të rinj nga moshën 15 deri në 29 vjeç nuk janë në punë apo shkollë. Në Kosovë, sipas statistikave të viteve 2018-2019, 43% e të rinjve 15-29 vjeç ishin të papunë.

Sipas të dhënave paraprake të Agjencisë për Statistikat e Bosnjës dhe Hercegovinës, (mars, 2024.), 30% e të rinjve (mosha 15 deri në 24 vjeç) në Bosnje dhe Hercegovinë ishin të papunë në vitin 2023, ndërsa të dhënat për vitin 2022 treguan se 35% të rinjtë (mosha nga 15 deri në 24 vjeç) ish-

in të papunë. Nëse shikojmë vetëm shifrat, mund të kemi përshtypjen se shkalla e të rinjve të papunë është më e ulët në vitin 2023, megjithatë, shpjegimi mund të jetë gjithashtu se një numër i madh i tyre janë larguar nga Bosnja dhe Hercegovina për të gjetur punë. dhe kjo mund të jetë arsyeja pse shkalla aktuale e të rinjve të papunë është më e ulët.

Nga ana tjetër, Shqipëria ka një mungesë sezonale të fuqisë punëtore Gjatë 3 viteve të fundit, industria e turizmit është rritur në mënyrë drastike dhe gjatë verës ka një nevojë të madhe për të rinj në sektorin e turizmit. Biznesi turistik nuk mund të mbulojë nevojat me punonjës shqiptarë. Ajo ka filluar të punësojë njerëz nga vende të tjera si nga Filipine, Bangladeshi dhe Pakistani.

Këshillimi për arsimin profesional

Danimarka ka një traditë të gjatë të këshillimit të kualifikuar për të rinjtë, të cilët janë në prag të përfundimit të shkollës fillore. Në dekadat e fundit, trajnimi për t'u bërë këshilltar arsimor ka kaluar nëpër disa reforma. Janë përfshirë kërkime të reja, njohuri dhe teori të reja, të plotësuara nga përvoja e shumë viteve të punës me udhëzime për grupin e të rinjve.

Historikisht, shërbimi publik i punësimit fillimisht luajti një rol të rëndësishëm në ofrimin e këshillimit për karrierë. Në ditët e para, këshillimi për karrierë shihej më shumë si punë e një specialisti informacioni, sesa e një pedagogu, por kjo ndryshoi me kalimin e viteve. Nga fundi i viteve 1950, filloi një qasje edukative për këshillimin e karrierës, e cila mori vrull gjatë viteve 1960 dhe 1970 me mësues-këshilltarë. Që atëherë, këshillimi ka lulëzuar në kuptimin që numri i ekspertëve të këshillimit është rritur në mënyrë dramatike dhe këshillimi ka marrë një qasje të integruar si në masat arsimore ashtu edhe në ato të punësimit.

Prandaj, ky material mësimor është zhvilluar në dritën e traditës daneze të këshillimit dhe është përshtatur vazhdimisht me çështjet aktuale në bashkëpunim me shkollat në 4 vendet në projektin VET4WB.

Tre llojet e këshllimeve

Ky material do të paraqesë tre nivele udhëzimi që mund të zbatohen lehtësisht në një shkollë profesionale që nuk ka praktikuar më parë arsimim dhe këshillim për karrierë.

1. **Këshillim për edukim – hyrja në shkollë/rekrutimi**
2. **Këshillim gjatë edukimit – mbështetja/frenimi/parandalimi i largimeve**
3. **Këshillim pas edukimit – orientim për punë/arsimim i mëtejshëm/karrierë**

Reflektim: Shikoni nëse 3 format e këshillimit ndryshojnë nga njëra-tjetra, dhe nëse është kështu - Si?

1. Këshillim për edukim – hyrja në shkollë/rekrutimi

Këshillimi për një arsim/formim profesional mund të ketë shumë aspekte dhe të përballet me shumë pengesa, pasi ka shumë faktorë që ndikojnë në zgjedhjen e arsimit nga i riu. Zgjedhja mund të ndikohet nga traditat në familje, financat, distancat në vendin e arsimimit, zgjedhjet e bashkëmoshatarëve dhe zgjedhjet dhe qëndrimet e prindërve dhe vëllezërve. Ka shumë ngjashmëri mes sfidave në Ballkan dhe në Danimarkë. Megjithatë, kushtet kulturore dhe ekonomike janë shumë të ndryshme nga vendi në vend, dhe për këtë arsye mund të jetë e vështirë të gjendet një zgjidhje e përbashkët për të gjitha vendet dhe shkollat. Sidoqoftë, është në çdo rast një përfitim i madh për të gjithë që të ndajnë njohuritë dhe të zgjedhin nga idetë dhe përvojat më të mira nëpër shkolla dhe vende.

a) Bashkëpunimi me shkollat 9-vjecare

Në Danimarkë bashkëpunimi i shkollave profesionale me shkollat 9-vjecare fillon ne fazë të hershme shkollimi?. Përvoja tregon **që sa më herët të**

informohen për mundësitë përveç traditës dhe pjesës më të njohur, aq më l madh është interesi për arsimin profesional.

SHEMBUJT E BASHKËPUNIMIT ME SHKOLLAT 9-VJECARE:

DANIMARKË: Shkolla Profesionale viziton shkollën 9 - vjecare me nxënës të përkushtuar, të cilët vijnë me rrobat e punës që përputhen me lëndën e tyre dhe me krenari dhe përkushtim flasin për arsimin që sapo kanë zgjedhur: Cilat janë perspektivat e profesionit, si është paga etj. Kjo formë e udhëzimit nga i riu tek i riu është një përvojë e mirë dhe shpërblyese për të gjithë.

DANIMARKË: Shkolla 9 - vjecare viziton shkollën profesionale për një turne dhe prezantohet me detyra të vogla që përfaqësojnë lëndën në klasën që vizitojnë. Këtu, do të ishte gjithashtu një ide e mirë që nxënësit e shkollave profesionale të përfshihen aktivisht, të tregojnë dhe të tregojnë, në mënyrë që të ruhet orientimi nga të rinjtë.

DANIMARKË: panaire komunale arsimore ku nxënësit e shkollave profesionale marrin pjesë në stenda pune. Në këto panaire janë të ftuara klasat e 8-ta, të 9-ta të shkollave 9-vjecare, ku mund të bëjnë pyetje për lëndët që përfaqësohen në panaire.

SHQIPËRI: Koordinator i biznesit të shkollës, në bashkëpunim me koordinatoren e karrierës, fton një përfaqësues biznesi të jetë pjesë e një procesi shumë vendimtar: profilizimi. Kjo ndodh me nxënësit e klasës së 11-të, të cilët duhet të zgjedhin një profil për klasën e 12-të. Për të pasur një ofertë të larmishme shkollore, duhet të kryhen disa aktivitete si: të ketë informacion korrekt për profilet e shkollës, informacione për promovimin e punës, pagat, vendet e lira, nevojat e tregut të punës etj. Përfaqësuesit e biznesit janë një burim i mirë për nxënësit të bëjnë zgjedhjen e duhur dhe e gjithë kjo bëhet përmes orëve të hapura, konsultimit, vizitave në vendin e punës, panaireve etj.

KOSOVË: Nxënësit e shkollës 9-vjecare vizitojnë shkollat profesionale gjatë një jave në muajin maj që quhet “Java e dyerve të hapura”. Ata kanë mundësinë të shohin punëtoritë e shkollës dhe gjithashtu u prezanto-

het një mini panair me projekte praktike që janë bërë nga nxënësit tanë (që do të thotë shkolla profesionale studentë në vazhdim). Gjithashtu, qendrat e karrierës së bashku bëjnë një marketing promovues për të informuar nxënësit e 9-vjeçares se çfarë ofrojmë ne si shkolla dhe çfarë perspektive do të kenë nëse vijnë në shkollat e AFP-së.

MALI I ZI: Në Mal të Zi, bashkëpunimi ndërmjet shkollave 9- vjecare dhe të mesme zhvillohet vazhdimisht gjatë gjithë vitit shkollor. Në “Vaso Ali-grudic”, bashkëpunimi arrihet si përmes aktiviteteve të përbashkëta brenda klasës ashtu edhe jashtëshkollore. Megjithatë, më së shumti bashkëpunojmë me nxënësit që janë në klasat e fundit të shkollës

fillore (klasa e 7-të, e 8-ta dhe e 9-ta). Në veçanti, vizitat e mësuesve dhe nxënësve të shkollës sonë në shkollat fillore organizohen përmes punëtorive dhe prezantimeve për shkollën tonë dhe programet që ne ofrojmë. Gjatë këtyre punëtorive prezantohen programet edukative që zbatohen në shkollën tonë, diskutohen nxënësit rreth mënyra se si realizohet mësimdhënia, ata njihen me punëdhënësit me të cilët shkolla bashkëpunon dhe shpjegohen në detaje hapat e mëtejshëm pasi të mbarojnë shkollën tonë. ata mësojnë se si mund të vazhdojnë zhvillimin e tyre profesional.

MALI I ZI: Gjithashtu, “Vaso Aligrudic” organizon aktivitetin Ditë të hapura për të gjithë nxënësit e shkollave 9-vjecare që dëshirojnë të vizitojnë shkollën tonë. Me këtë rast nxënësit vizitojnë shkollën tonë individualisht ose në grup, njihen me shkollën, punonjësit, procesin mësimor, por edhe aktivitetet jashtëshkollore, si dhe punëtoritë që ofrohen në shkollë.

Ekziston edhe mundësia e ndjekjes së mësimave. Me këtë rast nxënësit qëndrojnë vetë në klasa, bisedojnë me bashkëmoshatarët e tyre dhe njohin vetë mjedisin e shkollës. Gjithashtu, ata kanë mundësinë të flasin me të gjithë mësuesit dhe të pyesin çdo gjë që duan.

Një segment shumë i rëndësishëm është fakti se studentëve u jepen informacione për të gjithë punëdhënësit me të cilët bashkëpunon “Vaso Aligrudic” dhe diskutohet mundësia e ndjekjes së pjesës praktike të orëve në ambientet e punëdhënësit.

BOSNJE HERCEGOVINA: Shkolla e Mesme Profesionale e metalpunesve në Sarajevë ” çdo vit krijon një numër të madh aktivitetesh të destinuara për nxënësit e klasave të fundit të shkollës 9-vjecare, me qëllim rritjen e numrit të nxënësve të regjistruar. Një nga këto aktivitete është vizita e shkollave - mësuesit dhe nxënësit e përkushtuar vizitojnë shumë shkolla 9-vjecare në Sarajevë për të prezantuar shkollën tonë - programet shkollore, ekskursionet, tubimet, kohëzgjatjen e shkollimit dhe prezantimin e përfitimeve që mund të kenë nxënësit gjatë dhe pas shkollimit. Një aktivitet tjetër, i cili synon promovimin e shkollës, është pjesëmarrja e shkollës sonë në panairin e shkollave të mesme që organizohet çdo vit. Panairi organizohet nga Ministria e Arsimit, i cili zhvillohet në muajin maj dhe çdo vit arrin të mbledhë një numër të madh të nxënësve të shkollave 9-vjecare dhe prindërve të tyre.

BOSNJE HERCEGOVINA: Pothuajse çdo vit, “Shkolla e Mesme Profesionale e metalpunuesve Sarajevë” organizon një event “Dita e dyerve të hapura të shkollës”. Ai manifestim është një mundësi që të rinjtë dhe prindërit e tyre të njihen me mësuesit, të shohin pamjen e shkollës, të shohin pajisjet e klasës, organizimin e orëve dhe të gjitha informacionet tjera relevante. Ky aktivitet është shumë i rëndësishëm sepse të rinjtë dhe prindërit e tyre mund të informohen për programet dhe përfundimisht të marrin përshtypje pozitive për shkollën.

BOSNJE HERCEGOVINA: Këtë vit për herë të parë “Shkolla e Mesme Profesionale e metalpunuesve Sarajevë” krijon një ngjarje që do të vizitohet nga një numër i madh i nxënësve të shkollave 9-vjecare. Në kuadër të këtij manifestimi, shkolla jonë do të ofrojë transport për nxënësit e klasave të fundit nga disa shkolla 9-vjecare në Sarajevë. Në këtë mënyrë, nxënësit do të marrin pjesë në aktivitete argëtuese dhe interesante (muzikë, vallëzim, art) dhe qëllimi përfundimtar është t’ua prezantojnë shkollën nxënësve dhe ta bëjnë më të lehtë për ta të vendosin se në cilën shkollë do të regjistrohen. Ngjarja do të jetë ku merrnin pjesë përfaqësues të ministrisë dhe drejtorë të shkollave të tjera. Me këtë rast nxënësit do të vizitojnë shkollën, do të shoqërohen me nxënësit tanë dhe do të mësojnë të gjitha informacionet e rëndësishme për shkollën.

DANIMARKË: Çdo vit zhvillohet Kampionati Danez i Aftësive, një ngjarje e madhe mbarëkombëtare. Në këtë konkurs janë të ftuara shkollat fillore, ku mund të shohin të gjitha programet e ndryshme të kontestuara.

SHQIPËRI: Çdo Nëntor zhvillohet “Java e AFTËSIVE”. Ai është i fokusuar në aktivitete të cilat i bashkojnë nxënësit dhe partnerët e biznesit, e njohin njëri-tjetrin, fokusohen në qëllimin e tyre kryesor: praktikën. Ka disa sesione informacioni nga biznesi në shkollë ose në kompani, prindërit mund të vizitojnë kompanitë, nxënësit më të rritur mund të jenë mentorë për një ditë për të rinjtë në kompani.

DANIMARKË: Shkollat profesionale mbajnë një ose dy herë në vit një shtëpi të hapur, ku ndër të tjera bëhen ftesa të veçanta për shkollat 9-vjecare dhe VEÇANTË për prindërit e të rinjve. Është shumë e rëndësishme që brezi prindër të ketë mundësinë të shohë vendin e arsimit, të marrë informacion dhe njohuri për programet dhe të marrë përshtypje pozitive për vendin.

b) Media sociale

DANIMARKË: Mediat sociale luajnë një rol veçanërisht të rëndësishëm dhe me peshë në lidhje me të rinjtë. TikTok, Instagram, Facebook, X dhe platforma të tjera sociale përdoren çdo ditë dhe në një masë gjithnjë në rritje për të transmetuar informacione dhe reklama. Fushatat reklamuese në TV, kinema, gazeta dhe revista po bien gjithnjë e më shumë nga tabloja e informacionit, pasi të rinjtë nuk orientohen nëpërmjet këtyre burimeve të informacionit.

BOSNJE HERCEGOVINA: Mediat sociale dhe fushatat televizive luajnë një rol të rëndësishëm në lidhje me të rinjtë. “Shkolla e Mesme Profesionale e metalpunuesve, Sarajevë” pothuajse çdo ditë përdor platforma si TikTok, Instagram, Facebook dhe të tjera për të përcjellë informacione dhe reklama interesante. Fushatat reklamuese në TV, gazeta dhe revista janë burime të rëndësishme që përdoren për të kontaktuar prindërit e të rinjve. Brezat e prindërve janë ata që janë ende besnikë ndaj kësaj lloji media.

c) Bashkëpunimi me institucionet e tjera, bashkitës, partners privatë etj.:

DANIMARKË: Si shkollë profesionale, është e rëndësishme të kesh një rrjet të madh partnerësh biznesi. Bashkëpunimi me institucione të tjera arsimore në bashkinë e vet apo bashkitë fqinje mund të jetë i një rëndësie të madhe.

Çdo vit, shumë nxënës ndryshojnë arsimin dhe shkollën sepse shohin se arsimi i zgjedhur është i gabuar dhe duan të ndryshojnë në diçka krejtësisht të ndryshme. Shkollat që përgatiten për arsimin profesional janë një partner i rëndësishëm dhe domethënës. Një bashkëpunim me këto shkolla mund të ndihmojë në krijimin e një filli të përbashkët nga përgatitja në arsim, gjatë kursit arsimor në një arsim të përfunduar me sukses.

DANMARKË: Bashkitë kanë qendra orientimi dhe qendra punësimi që kanë iniciativa për të rinjtë. Një bashkëpunim i ngushtë me këto qendra është i një rëndësie të madhe. Qendrat kanë kontakte të përditshme mes qytetarëve dhe bashkisë, ndaj shpesh mund të japin informacionin e parë për fillimin e arsimit dhe cilat programe arsimore mund të kenë mungesë nxënësish, cilat degë i mungon fuqia punëtore e kualifikuar ose anasjelltas. Për këtë arsye në disa profesione është e vështirë të regjistrohesh ose të bësh praktikën.

SHQIPËRI: Në bashkinë e Shkodrës deri më tani nuk janë organizuar panaiere arsimore. Disa nga aktivitetet që fokusohen në bashkëpunimin mes shkollës Hamdi Bushati dhe bashkisë konsistojnë në atë që nxënësit Hamdi Bushati të shërbejnë ushqim dhe pije në evente të ndryshme që organizon bashkia.

SHQIPËRI: Shkolla “Hamdi Bushati”, Shkodër, ka një rrjet të madh partneriteti biznesi. Mund të konsiderohet si një nga pikat e forta të kësaj shkolle. Përfaqësuesit e biznesit po integrojnë gjithnjë e më shumë aftësitë e tyre profesionale në jetën e shkollës. Së fundmi ata vizituan shkollën si dëshmi e bashkëpunimit intensiv. Përveç intervistave të bëra për t’i pasur nxënësit si praktikantë dhe më vonë punëtorët e ardhshëm, ata shkojnë në shkollë për të takuar nxënësit e 9-vjecarë e për t’u regjistruar atyre disa mundësi në të ardhmen që mund të kenë

këta nxënës: paga, vende të lira pune etj. Kjo është një qasje shumë efektive ndaj duke sjellë më shumë nxënës në sistemin e AFP-së pasi këto takime ndihmojnë në nxitjen e fushatës.

BOSNJË DHE HERCEGOVINË: Këtë vit, “Shkolla e Mesme Profesionale e metalpunuesve, Sarajevë”, organizoi konferencën “RËNDËSIA DHE POPULARIZIMI I ARSIMIT PROFESIONAL” në kuadër të Projektit VET4WB. Qëllimi i këtij aktiviteti ishte të prezantojë gjendjen aktuale të shkollave profesionale në kantonin e Sarajevës dhe të tregojë se me cilat sfida përballen shkollat profesionale dhe të hapë bashkëpunime dhe mundësi të reja që kjo lloj shkolle do të vendosë në vendin e saj në sistemin arsimor. të përshtatshme për ta. Të pranishëm ishin ministrat e ekonomisë dhe arsimit, bashkëpunëtorë nga ekonomia, nxënës, arsimtarë, drejtorë të shkollave të mesme dhe 9-vjecare. Kjo ngjarje është gjithashtu një nga ato të krijuara për ta paraqitur shkollën në dritën e saj më të mirë..

REFLEKTIM

Ne kemi nevojë të tërheqim nxënësit në shkollat tona:

- ▶ A është kjo puna juaj?
- ▶ Kujt po i adresoheni?
- ▶ Si e bëni atë?
- ▶ Cilat janë pengesat më të mëdha që ndeshni?
- ▶ Ndonjë gjë tjetër?

2. Këshillimi gjatë edukimit – frenimi/mbështetje/parandalimi i largimeve

Politikisht, në disa vende të BE-së, fokusi ka qenë në problemin e braktisjes për shumë vite. I kushton shumë para institucioneve arsimore dhe shoqërisë, kur një nxënës ndalon shkollimin papritmas.

Mund të ketë gjithashtu pasoja të mëdha që nxënësi të pranojë se nuk ishte edukimi i duhur. Shpesh ky realizim rezulton në mungesë të vetëbesimit, ëndrra të thyera, vetëvlerësim të dobët, sëmundje, probleme financiare dhe shumë më tepër.

Udhëzimet dhe ndjekja e mirëqenies dhe jetës së përditshme të nxënësve është një pjesë e rëndësishme e edukimit të të rinjve dhe ndihmon për të siguruar që ata të kenë sukses në përfundimin e arsimit të zgjedhur.

KOSOVË: Në Kosovë numri i braktisësve nuk është aq tragjik sa në vendet tjera, sepse së pari me ligj shkolla e mesme është obligative. Edhe mentaliteti i komunitetit është që nëse nuk ke shkollë të mesme, atëherë nuk mund të kesh një punë të rregullt të çfarëdo lloji. Braktisjet janë kryesisht nga fëmijët romë që janë pakicë në Kosovë. Pra, fokusi i shtetit dhe i shkollave është në komunitetin e tyre për t'i ndihmuar ata të kuptojnë vlerën e shkollës dhe të arsimit.

MALI I ZI: Ekziston mundësia e rikualifikimit, i cili zbatohet në përputhje me rregulloret ligjore. Gjegjësisht, programet e modularizuara që zbatohen në Mal të Zi lënë mundësinë që nëse nxënësi e braktis shkollën në një moment, t'i njihet një nivel i caktuar i nivelit të kualifikimit që ka fituar. Gjithashtu, një numër i madh nxënësish të shkollës sonë, për shembull, pas përfundimit të nivelit III të nivelit të kualifikimit, në shkollën tonë, i nënshtrohen një provimi diferencial dhe rikualifikohen për një titull specifik të nivelit të IV të arsimit.

MALI I ZI: Në veçanti, numri i nxënësve që largohen nga “Vaso Aligrudic” është relativisht i vogël, kështu që braktisja është në nivelin e vitit të fundit shkollor 2022/2023. arriti në 2%, që është një e dhënë shumë inkurajuese për shkollën. Një përqindje prej 2% nuk kanë marrë provimin e klasës, dhe arsyet janë sportet profesionale (pjesëmarrja në kombëtare/klube të njohura botërore dhe vendimi për të vazhduar shkollimin me kohë të pjesshme). Fakti që këta nxënës kanë vazhduar shkollimin në një tjetër shkollë dhe në programin arsimor që ata dëshironin është gjithashtu një fakt shumë domethënës.

Bashkëpunimi mes departamenteve dhe stafit të shkollës:

Kërkohet një bashkëpunim i ngushtë dhe i besueshëm ndërmjet departamenteve të ndryshme në shkollën profesionale. Kjo ka të bëjë si mësuesit e lëndëve, mësuesit e lëndëve bazë, mbikëqyrësit e arsimit, menaxherët e arsimit dhe menaxherët e arsimit. Bashkëpunimi duhet të ketë një prioritet të lartë në lidhje me klasën dhe nxënësin individual.

Përafërsisht, çdo 3 javë duhet të mbahet një takim ndërmjet mësuesit të lëndës, këshilltarit arsimor dhe personave të tjerë të përfshirë në klasë, për

të vlerësuar secilin nxënës individual në atë mënyrë. Kjo është një mundësi për të formuar shpejt një pasqyrë dhe për të mbështetur nxënësin ose nxënësit që kanë sfida dhe kanë nevojë për ndihmë.

KOSOVË: Për udhëzimet gjatë shkollimit, çdo mësues ka një bashkëpunim të ngushtë me qendrën e karrierës dhe psikologun e shkollës kështu që nxënësit me nevoja të veçanta jo vetëm fizikisht por edhe ata me nevoja të veçanta emocionale (këtu mund të vendosim dhe nxënësit e talentuar) të gjithë marrin ndihmë për ta gjetur veten në programet shkollore.

BOSNJE HERCEGOVINA: Në “Shkollën e Mesme Profesionale të metalpunuesve, Sarajevë”, një bashkëpunim i ngushtë dhe i besueshëm midis mësuesve të lëndës, mësuesve të klasës, pedagogëve, psikologëve, punonjësve socialë dhe drejtorit kanë një prioritet të lartë dhe zhvillohet pothuajse çdo ditë. Krahas këtij bashkëpunimi individual, është edhe një tjetër, i cili përfshin bashkëpunimin në grup (një herë në dy muaj dhe nëse është e nevojshme edhe më shpesh) ku diskutohen çështje të rëndësishme që kanë të bëjnë me studentët. Monitorohen faktorë të ndryshëm që ndikojnë në mirëqenien e studentëve: rezultatet në arritjen e qëllimeve akademike, përputhshmëria e aftësive të studentit dhe programi i zgjedhur, shëndeti psiko-fizik si dhe rrethanat familjare. Gjatë monitorimit, vëmendje e veçantë i kushtohet njohjes së rrezikut që mund të ketë ndikim negativ tek nxënësi. Nëse i njohim këto rreziqe, ne organizojmë takime shtesë ku shqyrtojmë se cilat forma të mbështetjes janë të nevojshme për t'i ofruar nxënësit për të përmbushur të gjitha nevojat e tij/saj. Kur jemi duke programuar mbështetje, ne vlerësojmë se cilët ekspertë nga komuniteti duhet të përfshijmë (për shembull, përfshijmë trajnerë të klubeve sportive, një psikolog klinik/psikiatër, mbështetjen e institucioneve të mirëqenies sociale dhe të tjerë). Bashkëpunëtorët e këtyre institucioneve ofrojnë mbështetje të herëpashershme për nxënësit dhe prindërit e tyre, ndërsa ata marrin mbështetje të vazhdueshme në nivel shkolle (mësues klase, mësues, pedagog, psikolog dhe punonjës social).

Mbështetje educative e vecantë dhe mbështetje tjetër

DANIMARKË: Shumë nxënës mund të kenë sfida të ndryshme që e bëjnë jetën e tyre të përditshme të vështirë dhe që ndikojnë në shanset e

tyre për të përfunduar një arsim. Prandaj këshilltari është një person jashtëzakonisht qendror i cili, me njohuritë dhe përvojën e tij, mund të iniciojë opsionet e nevojshme mbështetëse. Sa më herët të zbatohet mbështetja, aq më të mëdha janë shanset për të përfunduar arsimin.

DANIMARKË: Mbështetja speciale arsimore u jepet zakonisht studentëve që sfidohen nga disleksia (vështirësi në lexim/shkrim) ose diagnoza psikologjike që mund të jenë një bllok në jetën e tyre të përditshme. Këshilltari di për mjetet ndihmëse përkatëse dhe mund të sigurojë që të aplikohen orë shtesë mbështetëse, në mënyrë që ai/ajo të ketë një strukturë dhe pasqyrë të arsimit të tij/saj dhe në këtë mënyrë të shmangë braktisjen e arsimit.

DANIMARKË: Gjatë shkollimit mund të ketë sfida në lidhje me praktikën e nxënësit. Këtu, këshilltari arsimor duhet të jetë i dobishëm dhe të ofrojë mbështetje.

DANIMARKË: Mund të jetë një faktor i MADH motivues për nxënësin që pjesa teorike e arsimit të plotësohet me praktika/vizita përkatëse në kompani që përdorin teknologjinë më të fundit moderne në kuadër të lëndës. Në këtë mënyrë, nxënësi njihet me teknologjinë e re dhe zhvillimet brenda fushës së tij të studimit, të cilat shkolla profesionale mund ta ketë të vështirë t'i përputhet për shkak të kufizimeve financiare dhe nxënësi bie në kontakt me klientët që vlerësojnë shërbimin me pajisjet dhe gjendjen më të fundit. - zgjidhje moderne. Praktika të tilla mund të ndihmojnë për të mbajtur nxënësin në arsimin e zgjedhur, pasi nxënësi ka diçka për të pritur pas arsimit.

KOSOVË: Të jesh pjesë e praktikave në kompani është një mundësi që stimulon nxënësit dhe i bën ata të jenë pjesë e shkollës. Meqenëse për disa nga profilet ka pak kompani private (p.sh. CNC, telekomunikacion) që nxënësit konkurrojnë disa mes tyre se kush do të shkojë në kompani ose kush do të qëndrojë më gjatë.

MALI I ZI: Shërbimi i Punësimit i Malit të Zi është një institucion që u ofron të gjithë qytetarëve programe shtesë kualifikimi, programe të ndryshme trajnimi dhe trajnime për zotërimin e aftësive të caktuara me qëllim rritjen e numrit të qytetarëve të punësuar dhe konkurrencën e tyre në tregun e punës.

REFLEKTIM

Ne disa herë kemi nevojë të mbështesim nxënësit tanë gjatë edukimit të tyre:

- ▶ A është puna juaj?
- ▶ Cfarë lloj mbështetje nevojitet?
- ▶ Cfarë lloj këshillimi/udhëzimi/mbështetje jepet?
- ▶ A është braktisja një problem? A mund të bëhet ndonjë gjë në përgjithësi për të ulur braktisjen?
- ▶ Ndonjë gjë tjetër?

3. Udhëzim dhe këshillim pas shkollës – orientim për punë/edukim të mëtejshëm/karrierë

Pas diplomimit, ka shumë zgjedhje dhe mundësi në lidhje me të ardhmen. A duhet/a mundet që i diplomuari të vazhdojë në vendin e punës ku ka kryer praktikën?... A do të gjendet një vend i ri pune?... A dëshiron ai/ajo të vazhdojë studimet në një nivel më të lartë, apo ndoshta thjesht dëshiron të bëjë diçka krejtësisht ndryshe?

Është e rëndësishme që këshilltari i programit të vizitojë klasën ose nxënësit individualisht kur ata janë gati të përfundojnë arsimin e tyre dhe t'u tregojë/informojë për opsionet në lidhje me vendet e punës, tregun e punës dhe arsimin e mëtejshëm.

Shumë institucione të arsimit të lartë mbajnë salla të hapura disa herë në vit dhe është e nevojshme që këshilltari të ketë një pasqyrë të këtyre aran-zhimeve, në mënyrë që ai/ajo të informojë nxënësit.

Tregu i punës ndryshon gjatë gjithë kohës, dhe për këtë arsye është jashtëzakonisht e rëndësishme që këshilltari të qëndrojë i informuar për situatën e punës

dhe, për shembull, të dijë se ku ka mungesë të fuqisë punëtore. Në këtë mënyrë, këshilltari ka edhe një funksion të rëndësishëm social, pasi ai/ajo mund të tërheqë vëmendjen tek industritë që kanë mungesë të fuqisë punëtore dhe ku ka mundësi të mira për të përmirësuar aftësitë në funksionet e reja të punës. Prandaj, një ndërveprim i ngushtë midis arsimit dhe biznesit dhe ndërmjet mbikëqyrësit dhe kompanive përkatëse është i rëndësishëm për të qenë në gjendje të udhëzojë nxënësit pas diplomimit.

BOSNJE HERCEGOVINË: Në “Shkollën e Mesme Profesionale të metalpunuesve, Sarajevë”, këshilltarët (pedagog, psikolog, punonjës social) vizitojnë klasën kur janë gati të mbarojnë shkollimin dhe u tregojnë/informojnë për opsionet në lidhje me punën, tregun e punës dhe Përpara kësaj, këshilltarët e klasës bashkëpunojnë me zyrën e punësimit të kantonit të Sarajevës për të marrë të dhënat më të fundit për profesionet që kërkohen nga punëdhënësit dhe gjendjen aktuale në tregun e punës rëndësinë e zhvillimit të tyre. Gjatë këtij prezantimi studentët marrin informacion për aftësitë e buta dhe rëndësinë e zhvillimit të tyre.

BOSNJE HERCEGOVINË: Këshillimi për karrierë shpesh zbatohet si pjesë e një sesioni individual (mbështetje pedagogjike-psikologjike) me nxënësit e klasës së fundit.

BOSNJE HERCEGOVINË: Vitet e fundit një numër i madh i institucioneve të arsimit të lartë kanë iniciuar të prezantojnë punën e tyre para nxënësve tanë dhe në këtë mënyrë të rrisin regjistrimin. Disa nga këto institucione organizojnë një “Ditë me dyer të hapura” dhe ftojnë nxënësit tanë të vizitojnë dhe të marrin pjesë në një turne interaktiv.

KOSOVË: Ministria e Arsimit në Kosovë në bashkëpunim me qendrat e karrierës anembanë shtetit po përdorin një platformë që ndihmon për të gjurmuar nxënësit pas diplomimit. Quhet Tracking (Gjurmimi). Në këtë mënyrë ne kemi të dhëna për ish-nxënësit tanë, të cilat i përdorim edhe për bashkëpunim të mëtejshëm me ta (sigurisht nëse ata kanë një punë) për të shkëmbyer përvojën e tyre me nxënësit në vazhdim, për të organizuar takime me ta, ndonjëherë nëse ata kanë kompaninë e tyre ne bëjnë marrëveshje praktike për nxënësit në vazhdim. Por ka raste që ish-nxënësit janë të papunë dhe ne i kontaktojmë kur ka edhe mundësi pune, por duke i ndihmuar me disa referenca.

KOSOVË: Disa nga nxënësit në vazhdim, gjatë praktikës, nëse kompania sheh potencial tek ata, i mbajë për vete. Në disa raste, shkolla negocion me kompaninë për të pritur që nxënësit të mbarojnë vitin e fundit shkollor dhe të diplomohen, gjë që zakonisht ndodh, kompanitë janë mirëkuptuese.

MALI I ZI: “Vaso Aligrudic” organizon vizita në panaire të ndryshme sezonale të punësimit gjatë vitit shkollor dhe i njuh nxënësit me mundësitë në tregun e punës. Gjithashtu, organizohen vizita në institucione të ndryshme për arsimin e lartë dhe realizohet promovimi i tyre në shkollën tonë, si dhe bashkëpunime dhe aktivitete të përbashkëta.

MALI I ZI: Për “Vaso Aligrudic”, është shumë i rëndësishëm bashkëpunimi me punëdhënësit, ku nxënësit tanë bëjnë pjesën praktike të mësimdhënies dhe me të cilët ne ofrojmë lloje të ndryshme mbështetjeje, pjesëmarrjeje dhe konkurrence për studentët tanë. Qëndrimi i studentëve tanë te punëdhënësit dhe puna me persona të profesionit të tyre paraqet një përvojë të pamatshme për nxënësit tanë. Gjithashtu, një segment për të cilin ne jemi veçanërisht krenarë është fakti që nxënësit tanë kanë gjetur punësim tek ata punëdhënës pas përfundimit të shkollës së mesme.

MALI I ZI: Është shumë e rëndësishme që shkollat në Mal të Zi të insistojnë në analizimin dhe mbledhjen e të dhënave për të gjithë nxënësit që mbarojnë shkollën tonë. Këto analiza ofrojnë një pasqyrë të cilësisë së vetë sistemit arsimor dhe paraqesin bazën për zgjedhjen e një profesioni të ardhshëm nga nxënësit e shkollave 9-vjecare.

REFLEKTIM

Ne duhet të mbështesim nxënësit tanë në mundësitë e karrierës:

- ▶ *Organizimi i praktikës së punës gjatë shkollës?*
- ▶ *Dhënia e një informacioni të përgjithshëm mbi tregun e punës?*
- ▶ *Informacion mbi vendet vakante?*
- ▶ *Krijimi i kontakteve me punëdhënësit e ardhshëm?*
- ▶ *Ndonjë gjë tjetër?*

Korniza udhëzuese

„Jepni një të urituri një peshk, ai do të ngopet për atë ditë.

TMësojeni si të peshkojë dhe ai do të ngopet edhe nesër gjithashtu.”

(Proverb kinez)

Kështu thotë një fjalë e urtë e vjetër dhe, me gjithë thjeshtësinë e saj, ka të bëjë me ndihmën e njerëzve për të ndihmuar veten e tyre, dhe kështu proverbial përmban edhe qëllimin e çdo forme udhëzimi.

Korniza udhëzuese – 4 kushte të rëndësishme

Është thelbësore për një proces udhëzimi që korniza që rrethon udhëzimin të përcaktohet dhe të jetë dakord, në mënyrë që këshilltari dhe nxënësi t'i dinë këto. Krijimi i një kuadri udhëzues duhet të lidhet me 4 kushtet e mëposhtme:

- 1. Kontakti.** Marrëdhënia midis këshilltarit dhe nxënësit është një parakusht thelbësor për çdo formë udhëzimi. Vetë marrëdhënia ndërmjet mbikëqyrësit dhe studentit është e rëndësishme për procesin e orientimit – sa më e sigurt dhe e hapur të jetë atmosfera, aq më të mira janë mundësitë për të hetuar bashkërisht mundësitë dhe problemet e nxënësit.
- 2. Kontrata.** Kjo është marrëveshja ndërmjet këshilltarit dhe nxënësit kur vendoset kontakti. Është e rëndësishme që të dy të bien dakord për premisat bazë për udhëzimin – d.m.th., qëllimet, mjetet dhe kornizën kohore për kursin dhe një vlerësim përfundimtar.
- 3. Konteksti.** Të gjitha udhëzimet zhvillohen në një kontekst. Është detyrë e këshilltarit që të jetë i vetëdijshëm për kuadrin në të cilin zhvillohet udhëzimi, si organizativ ashtu edhe fizik. Këshilltari duhet të sigurojë që nxënësi të jetë i vetëdijshëm për kontekstin në të cilin udhëzimi është pjesë dhe çfarë pritshmëri ka nga ana e institucionit udhëzues. Këshilltari duhet gjithashtu të marrë parasysh se si ai/ajo do të sinjalizojë kontekstin e dhënë – p.sh. ku zhvillohet orientimi, si është rregulluar dhoma.
- 4. Follow-up** (Ndjekja në vazhdimësi) është përkatësisht formë e caktuar udhëzimi si p.sh. në lidhje me orientimin e praktikës, ku këshilltari duhet të ndjekë dhe vlerësojë nxënësin gjatë praktikës dhe këtu është gjithashtu e rëndësishme që këshilltari të formulojë qartë kriteret që përbëjnë bazën e vlerësimit në vazhdimësi..

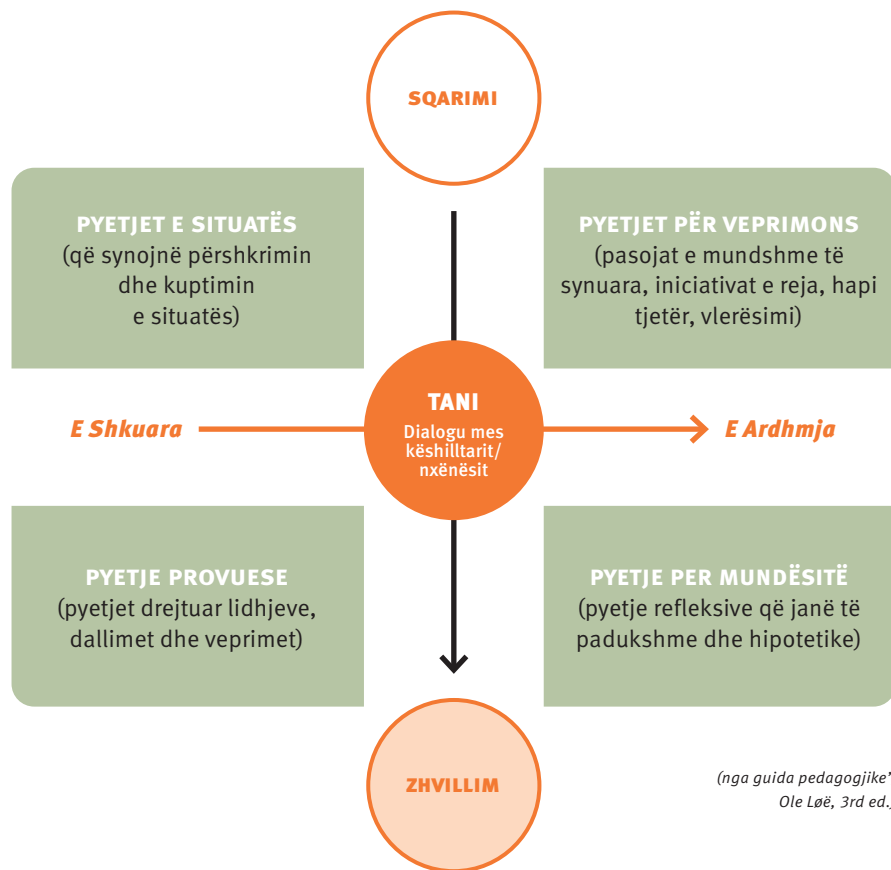
Situata e udhëzimit

Një situatë udhëzuese mund të shihet si ndihma pedagogjike dhe psikologjike e këshilltarit për të zgjidhur një sfidë ose situatë të caktuar së bashku me nxënësin përmes bisedave.

Pyetje

Prandaj, një nga detyrat më të rëndësishme të këshilltarit është të jetë në gjendje të bëjë pyetje nga këndvështrime të ndryshme - si në modelin e mëposhtëm, ku pyetjet udhëzuese ndahen në 4 kategori. Kjo mund ta ndihmojë nxënësin të kuptojë veten, situatën e tij, kompetencat dhe mundësitë dhe mundësitë e tij, në mënyrë që përfundimisht të jetë në gjendje të bëjë një ose më shumë zgjedhje në lidhje me të ardhmen.

Këshilltari duhet të jetë në gjendje të drejtojë pyetje nga këndvështrime të ndryshme:

*(nga guida pedagogjike,
Ole Løe, 3rd ed.)*

Komunikimi – verbal dhe jo-verbal –

Komunikimi - biseda dhe dialogu - është pika fillestare për kontaktin dhe takimin ndërmjet këshilltarit dhe nxënësit, dhe aftësitë komunikuese të këshilltarit janë për këtë arsye mjete udhëzuese vendimtare. Këshilltari duhet të zotërojë komunikimin verbal dhe jo-verbal dhe duhet të jetë i vetëdijshëm për të dyja format e komunikimit si në raport me veten ashtu edhe me nxënësin:

Komunikimi verbal

- ▶ Bëni pyetje të hapura që kërkojnë reflektim më shumë sesa pyetje që kërkojnë po/jo.
- ▶ Jini të ndërgjegjshëm – kushtoni vëmendje reagimeve të nxënësit.
- ▶ Përmbliidhni – bëni përmbledhje të vazhdueshme të dialogu
- ▶ Rifrazoni, përsëritni para pasqyrës fjalët kyce – përsëritni thëniet e fjalët ose në ligjëratë të drejtë ose rifrazim në mënyra të ndryshme.
- ▶ Bëni pushime – jepni kohë për të menduar.

Komunikimi jo-verbal:

- ▶ Gjuha e trupit – kushtojini vëmendje gjuhës së trupit për vetë dhe për nxënësin, a duket nxënësi i tensionuar, me emocion, i relaksuar, apo i qetë? Këshilltari duhet krijojë një atmosferë qetësie dhe relaksi.
- ▶ Gjestet dhe shprehjet e fytyrës – vëmendje për të dy palët dhe mbështetni nxënësin duke e inkurajuar nëpërmjet shprehjeve të fytyrës dhe lëvizjeve të duarve
- ▶ Kontakti me sy – ruani kontaktin me sy gjatë bisedës.
- ▶ Toni i zërit – toni i qetë i zërit krijon një atmosferë sigurie.
- ▶ Heshtje- lejoni kohë për pauza dhe reflektim gjatë bisedave.

Roli I Këshilltarit dhe Kompetencat

Këshilltarët kanë shumë role në një proces udhëzimi dhe megjithëse aftësia për të komunikuar është thelbësore, ata duhet të zotërojnë një sërë aftësish të tjera në mënyrë që të përmbushin këto role.

ROLI I SHUMËANSHËMI KËSHILLTARIT NË PROCESIN E UDHËZIMIT:

Faza 1

Këshilltari është një ndërmjetës mes **informacionit dhe njohurive.**

Faza 2

Këshilltari është një **partner sparring** që ndihmon në zbulimin e dëshirave, nevojave dhe mundësive dhe një **person burim** që njeh mundësitë për realizim.

Faza 3

Këshilltari është një **katalizator** ose një lloj hapësi i kanaçes për vetëkuptimin e nxënësit, të kuptuarit e botës së jashtme, kompetencën vendim-marrëse dhe aftësinë për të zbatuar vendimet.

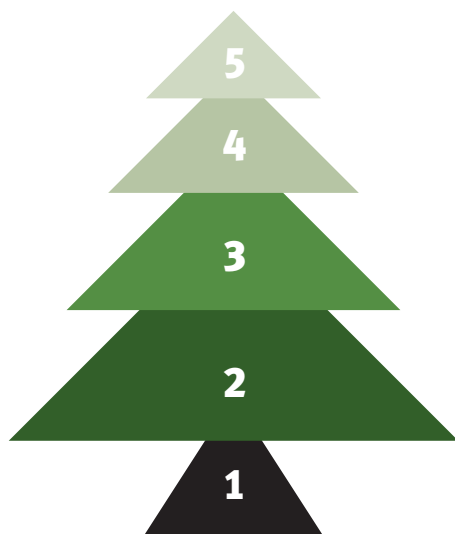
Faza 4

Këshilltari është një **integruer** që sjell kombinimin më të mirë të mundshëm të mundësive arsimore/për të bërë biznes dhe aftësive dhe burimeve të nxënësit.

Një model Udhëzuesi – Pesë hapat në këshillim –

Përveç krijimit të kornizës për drejtimin dhe lehtësimin të dialogut me nxënësin nëpërmjet një sërë aftësish dhe rolesh, këshilltari duhet të ketë gjithashtu mjete për të planifikuar dhe menaxhuar procesin e orientimit. Një shembull i një modeli udhëzues në 5 hapa është paraqitur më poshtë:

PESË HAPAT NË KËSHILLIM

- 1) Sqaro situatën, identifikoj problemin (vendos marrëdhënie).
- 2) Zgjero këndvështrimin.
- 3) Formulo synimet dhe nën-objektivat.
- 4) Bëj një plan veprimi dhe zbatoje atë.
- 5) Bëj vlerësimin dhe ndjekje në vazhdimësi.

1

Sqaro situatën, identifikoj problemin. (vendos marrëdhënie)

- ▷ Dëgjo
- ▷ Bëj pyetje
- ▷ Reflekto
- ▷ Inkurajim
- ▷ Bëj përmbledhjen
- ▷ Sqaro
- ▷ Konkretizo
- ▷ Përqëndrohu
- ▷ Përdor material aktivizues dhe ushtrime (pyetësorë, karta pune, teste)

Mbani një ekuilibër midis të qenit shumë i zënë dhe të folurit shumë për problemet/sfidat dhe pse ato janë aty. Jo shumë për “pse-të”.

Gjithçka e deritanishme shihet nga këndvështrimi i nxënësit.

Mos jep këshilla të mira. Mos filloni të bëni interpretime.

2

Zgjero këndvështrimin.

- ▷ Përmblihdh duke u nisur nga këndvështrimi i Këshilltarit
- ▷ Përballu (a kishte ndonjë kontraditë? A kishte ndonjë mospërputhje mes gjuhës së folur dhe gjuhës së trupit)?
- ▷ Ndaj informacion (mjaftueshëm, jo shumë – jo këshilla!)
- ▷ Interpretu dhe shiko modele (për shembull: Ndoshta nxënësi nuk do të dëgjojë informacione që nuk përputhen me ëndrrat? Ambicie shumë të mëdha? Vetëvlerësim i ulët?)

3

Formuloni synimet dhe nën-objektivat.

- ▷ Vendosni objektiva të qarta, konkrete, të matshme, realiste – CFARË dhe SI duhet bërë për të arritur atje.
- ▷ Përdor stuhi mendimesh, teknikën e të ëndërruarit
- ▷ Identifko avantazhet dhe disavantazhet për secilin objektiv.

4

Bëj një plan veprimi dhe zbatojeni atë.

- ▷ Gjeni mënyra alternative për të realizuar synimet dhe synimet e ndërmjetme.
- ▷ Zgjidhni mënyrën më të mirë.
- ▷ Kush mund të ndihmojë dhe mbështesë?
- ▷ A ka vende për të shkuar?
- ▷ Parashiko pengesat dhe zbuloni si ti kapërceni ato.
- ▷ Bëni një marrëveshje /kontratë.

5

Vlerëso dhe ndiq në vazhdimësi.

- ▷ Nxënësi: A u arrit synimi?
- ▷ Këshilltari: Cfarë e promovoi/përparoi trajtimin e sfidës dhe çfarë e pengoi atë?
- ▷ Këshillimi: Cfarë ndodhi gjatë këshillimit?

Plani I veprimit – nga sqarimi te vendimi për veprim.

Siç shihet nga hapat 1 dhe 2 në modelin udhëzues të mësipërm, këshilltari dhe nxënësi së bashku qartësojnë një sërë pyetjesh hyrëse që drejtojnë si këshilltarin ashtu edhe nxënësin në situatën aktuale të jetës së nxënësit, mendimet për të ardhmen, aftësitë, burimet, dëshirat, qëllimet dhe mundësitë.

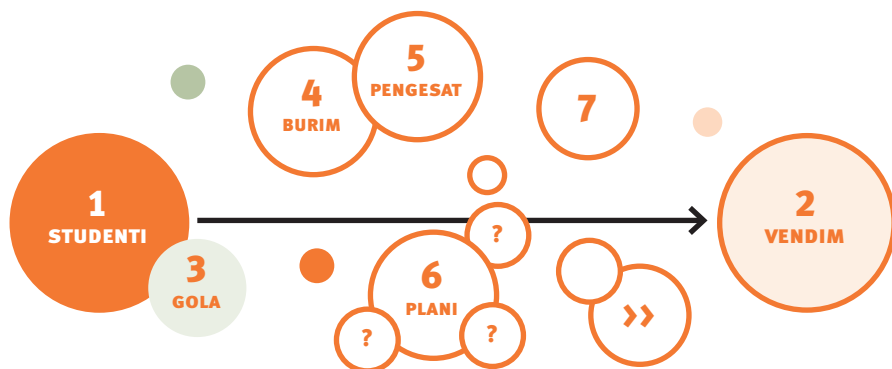
- ▷ **Cila është situata juaj aktuale?**
- ▷ **Cfarë rezultatesh dëshironi të arrini?**
- ▷ **Cfarë burimesh personale keni që mund t'i sillni në këtë situatë?**
- ▷ **Cfarë pengesash shihni ju që mund të dalin gjatë zbatimit të vendimit dhe planit tuaj?**
- ▷ **Cfarë mungon akoma?**

Hapat e ardhshëm të rëndësishëm në proces janë hapat 3 dhe 4, të cilët kanë të bëjnë me formulimin e një plani veprimi, i cili mund të bëhet në mënyra dhe me mjete të ndryshme. Më poshtë janë paraqitur 2 modele për përgatitjen e një plani veprimi si dhe mjete për qartësimin e qëllimeve dhe prioritetëve gjatë punës dhe planit të veprimit.

Bëni një plan veprimi – 2 modele.

1. Plani I veprimit – Vizatoni një hartë për të ardhmen

Këshilltari I jep nxënësit letër dhe laps dhe e udhëzon atë në hapat e mëposhtëms:

HAPI 1. Vizato një rreth në mes të letrës dhe shkruani emrin tënd në mes. Këtu je ti tani.

Hapi 2. Jep një emër dhe një vend në një rreth tjetër mbi letër. Lidhni të dy rrethët me një vijë, tani ju keni një skicë për planin.

HAPI 3. Shkruaj objektivin tënd – diçka që do të arrish ose një industri ku do të jesh – dhe vendose në një rreth në fletë. Kjo është e ardhmja që ti do.

HAPI 4 dhe **HAPI 5.** Sqarojmë disa pyetje së bashku. Çfarë burimesh keni që mund t'ju çojnë drejt qëllimit? Keni nevojë për më shumë burime? Çfarë

pengesash ka të ngjarë të hasni? Ndërsa identifikohet çdo burim dhe pengesë, ne e vendosim atë në letër ku e shohim të arsyeshme dhe e lidhim me pjesët e tjera në letër.

HAPI 6 Pasi të përshkruhen qëllimet, burimet dhe pengesat dhe/ose ndonjë faktor tjetër që njëri ose të dy prej nesh e konsiderojnë të rëndësishëm për planin e veprimit, ne diskutojmë nëse plani duket realist. Këtu shikojmë nëse plani i veprimit plotëson 3 kriteret:

► Preferenca – a e gjeni veten në plan? A përputhet plani me nevojat dhe aftësitë tuaja?

► Fizibiliteti – A është plan i realizueshëm? A është realist në lidhje me burimet, aftësitë dhe kohën?
► Rëndësia – A është plani i rëndësishëm? A bën sens për ju?

HAPI 7. Pasi të jemi dakord që kemi zhvilluar planin më të mirë të mundshëm dhe kemi përshkruar një projekt personal të zbatueshëm, ne biem dakord për hapin tjetër. Është e rëndësishme që ky hap i parë të përcaktohet qartë në mënyrë që të dy të jeni plotësisht të vetëdijshëm për atë që duhet të ndodhë dhe të dini se si ta bëni këtë hap tjetër. Nëse keni nevojë për ndihmë për hapin tjetër, ne do ta hedhim edhe atë në letër.

HAPI 8. Kur të përfundojë planifikimi, karta kopjohet në mënyrë që si mbikëqyrësi ashtu edhe nxënësi të kenë një kopje për çdo dialog në të ardhmen.

Vendos objektiva konkrete në planin e veprimit.

Është vendimtare për suksesin e një plan veprimi që objektivat të jenë konkrete, realiste dhe të arritshme për nxënësint. Cdo objektivi duhet të përshkruhet që është:

SPECIFIK – përshkruani qëllimin sa më konkretisht të jetë e mundur, në mënyrë që të bëhet e mundur të vlerësohet se çfarë nevojitet për ta arritur atë dhe të planifikohet rruga drejt qëllimit.

I MATSHËM – përshkruani qëllimin në mënyrë që të mund të matet. Duhet të jetë e mundur të vlerësohet nëse jeni në rrugën drejt qëllimit dhe nëse qëllimi është arritur.

I ARRITSHËM – qëllimi duhet të jetë i përshtatshëm dhe i arritshëm për personin që duhet ta përmbushë atë bazuar në aftësitë, burimet dhe mundësitë e tij/saj aktuale dhe potenciale.

REALIST – qëllimi duhet të jetë brenda kornizës së mundësive, duhet të jetë sfidues, por jo aq ambicioz sa që nxënësi të paralizohet për shkak se nuk ndihet i aftë për të arritur qëllimin.

I KUFIZUAR NË KOHË – mund të jetë e vështirë të caktohet një kornizë kohore e saktë rreth planeve të veprimit që përfshijnë arsimin dhe vendet e punës, pasi shumë faktorë të ndryshëm

mund të kenë një ndikim vendimtar në rrjedhën e kohës në formën e afatëve fikse të pranimit për arsimin ose vendet e lira të punës brenda brenda industrisë aktuale. Megjithatë, afatet janë një faktor motivues i rëndësishëm dhe vendimtar. Prandaj, këshilltari, së bashku me nxënësin, t'i ndajë qëllimet në kategori të ndryshme kohore:

- **Objektivat afatshkurtëra:** Detyra që mund të përfundohen në disa ditë ose javë.
- **Objektivat afatmesme:** Detyra që zgjasin nga një javë deri në gjysëm viti.
- **Objektivat afatgjata:** Detyra që kërkojnë nga 6 muaj deri në një vit të plotë.

Si këshilltar, ju duhet ta ndihmoni nxënësin të vendosë një kornizë kohore që balancon kohën, në mënyrë që nga njëra anë ai/ajo të ketë kohë të mjaftueshme për të arritur qëllimet e tij/saj afatshkurtra, afatmesme dhe afatgjata, por nga ana tjetër, nuk ka aq shumë kohë sa që ai/ajo nuk e ndjen të nevojshme të punojë për t'i përmbushur ato.

Shkallëzoni pyetjet – vlerësoni dhe jepni prioritet objektivave.

Vizatoni një vijë në një copë lëtur dhe ndajeni në 10 pika.

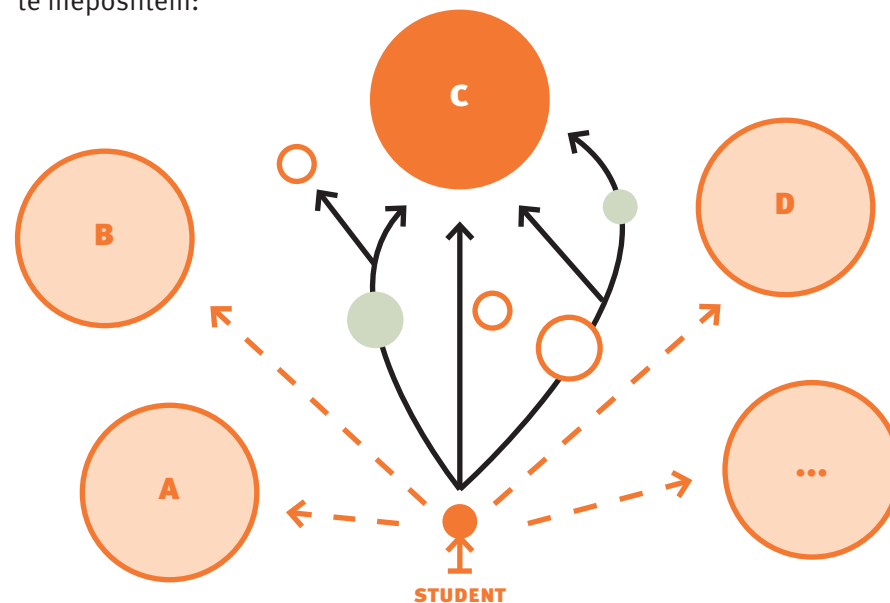

Nxënësi vendos se ku shtrihet një qëllim i caktuar në një shkallë nga 1-10, ku 1 është më i rëndësishmi dhe 10 është më pak i rëndësishëm. Në këtë mënyrë, pyetjet e shkallës mund të jenë një mjet për të përcaktuar se sa i rëndësishëm është një qëllim, ose sa të rëndësishëm janë disa qëllime të ndryshme në lidhje me njëri-tjetrin, gjë që mund të jetë e dobishme në planifikimin e asaj që duhet bërë kur lidhet me planin e veprimit. dhe ecuria e saj. Kjo metodë mund të përdoret edhe për prioritetizimin e veprimeve të ndryshme në raport me njëri-tjetrin në aspektin kohor.

2. Plan veprimi – Vizato shtegun udhëzues.

Shtegu udhëzues është një model që mund të përdoret për të përcaktuar plan veprimin dhe për ta vizualizuar atë.

Këshilltari I jep letër dhe laps nxënësit dhe e udhëzon atë përmes procesit të mëposhtëm:

1. Vizatoni një person në këndin e poshtëm majtas dhe shkruani 'këtu qëndroj' dhe më pas vizatoni disa rrrathë në krye të letres dhe shkruani të ardhmen e mundshme sipër tyre. Këshilltari mbështet studentin në konkretizimin e skenarëve të ndryshëm të mundshëm në të ardhmen, pas së cilës fjalët kyçe për secilin skenar shkruhen në secilin rreth.
2. Nëpërmjet dialogut nxënësi sqaron se cilin skenar preferon. Më pas nxënësi shkruan të ardhmen e preferuar mbi këtë rreth.
3. Tani këshilltari dhe nxënësi së bashku eksplorojnë shtigjet që mund të çojnë në të ardhmen e preferuar.
4. Rruga kryesore është përshkruar dhe vizatuar me gurë kilometrikë dhe hapa.

5. Më pas këshilltari dhe nxënësit heqtojnë nëse ka alternativa për rrugën kryesore. Nëse ka rrugë anësore ose devijime, ato vizatohen në hartë dhe përshkruhen shkurtimisht.
6. Më në fund, këshilltari dhe nxënësi shikojnë së bashku hartën dhe rrugën udhëzuese që është përsh-
- kruar dhe shqyrtojnë nëse mund të ketë qëllime apo perspektiva krejtësisht të reja që janë shfaqur gjatë rrugës, të cilat duhet të shtohen në hartë.
7. Karta është kopjuar kështu që të dy kanë një kopje për përdorim në të ardhmen.

Rastet – tipet e nxënësve/ situatave

Nxënësit që kërkojnë udhëzime dhe situatat e udhëzimit mund të jenë shumë të ndryshme dhe të vështira për t'u vendosur në një formulë - më poshtë, këto janë përpjekur të përmbledhen në 4 kategori të ndryshme:

Një nxënës e di çfarë kërkon ai/ajo:

Në këtë situatë udhëzuese, këshilltari mund ta sfidojë nxënësin në zgjedhjen e tij, d.m.th. duke pyetur:

- ▷ Si mundet ti të duash atë?
- ▷ A keni konsideruar opsione të tjera?
- ▷ Etj. etj.

Nuk bëhet fjalë për ta bërë nxënësin të fillojë të ndihet në dyshim: në fakt dialogu mund të rezultojë që nxënësi të forcohet në zgjedhjen e tij. Më

pas, këshilltari mund të ndihmojë në hetimin e çështjeve praktike në lidhje me arsimin e zgjedhur (kërkesat e pranimit, ku zhvillohet arsimi, financat, transporti, etj.)

SHEMBUJT MË TË MIRË TË PRAKTIKAVE NË MAL TË ZI.

Për nxënësit që kanë një synim të përcaktuar qartë se çfarë duan të bëjnë në të ardhmen, zhvillohen seminare për forcimin e vetëbesimit, si dhe njohjen me mjedisin real të punës. Domethënë, në shembullin konkret po e bëjmë punëtorinë “unë në dhjetë vjet...” Ky seminar bëhet në grup, por secili shkruan për vetë dhe u përgjigjet kërkesave. Trainimi është projektuar në atë mënyrë që nxënësve t'u kërkohej të mbyllin sytë dhe të pushojnë duke dëgjuar kërkesat e vendosura para tyre nga drejtuesi i seminarit. Nxënësit duhet t'u përgjigjen pyetjeve se çfarë do të bëjnë pas dhjetë vjetësh, kush janë, çfarë bëjnë, si duket dita e tyre, si duket mjedisi i tyre, me kë punojnë, si janë kolegët e tyre etj. Pasi të gjithë shkruajnë përgjigjet e tyre, vijon një diskutim, i cili mund të jetë shumë interesant dhe motivues për të gjithë të pranishmit.

Për këta nxënës, një nga trainimet që zbatohet është shkrimi i CV-së. Ky seminar është i rëndësishëm për arsyen që të rinjtë të njohin cilësitë e tyre, por edhe të mësojnë se cilat cilësi duhet të theksohen dhe të kenë kur krijojnë një marrëdhënie pune.

Gjithashtu, një shembull i praktikës së mirë për këta nxënës është trainimi “Simulimi i një interviste pune”, ku krijohet një mjedis pune dhe individit i kërkohej të zhvillojë një bisedë pikërisht si ajo që ka me punëdhënësin. Kjo bisedë teston dëshirën dhe motivimin e individit për të marrë punën që dëshiron të bëjë, zbulon se sa i gatshëm është të luftojë për atë punë, por edhe zakonet e punës, mënyrën e funksionimit në ekip, shpejtësinë e reagimit, gatishmërinë për të ndihmuar etj. Gjatë bisedës, bëhen situata testimi dhe shpesh pyetje që mund të jenë të pakëndshme për individin. Në këtë mënyrë, testohet vetëkontrolli dhe vullneti i një individit për të reaguar në mënyrë adekuate në një situatë të caktuar.

Me këtë trainim i njohim nxënësit me vështirësitë që mund të lindin në kryerjen e një pune, por edhe përmes lojës prezantojmë disa gjëra “më pak të bukura” që lidhen me zgjedhjen e një profesioni të ardhshëm. Ndodh shpesh që nxënësit pas këtyre seminareve të japin komente se janë shumë të lumtur që kanë mësuar për disa nga vështirësitë me të cilat mund të përballen, por sigurisht që ata ende i qëndrojnë profesionit të zgjedhur.

SHEMBUJT MË TË MIRË TË PRAKTIKAVE NË KOSOVË.

Një nxënës erdhi tek ne dhe tha se i do kompjuterët dhe vendosi të ishte nxënës i IT. Ne biseduam me të dhe treguam profile të tjera të mundshme që ai mund t'i përshtatej. Gjithashtu, i kemi ofruar disa materiale me projekte të realizuara nga nxënës të profileve të tjera si (telekomunikacion, CNC, etj.). i tregoi të gjitha mundësitë që mund të ketë kur të mbarojë shkollën në cilindo nga këto profile. Ai shkoi në shtëpi dhe pas dy ditësh erdhi në shkollë dhe vendosi të regjistrohej në profilin CNC. Tani punon në kompani (fabrika) dhe është menaxher departamenti atje.

SHEMBUJT TË MË TË MIRË TË PRAKTIKAVE NË BOSNJE HERCEGOVINA.

Në kuadër të mbështetjes pedagogjike (që synon të rrisë motivimin e nxënësve për të ndjekur mësimet më rregullisht), këshilltari e pyeti nxënësin (18 vjeç) për planet e tij pas mbarimit të shkollës së mesme. Nxënësi u përgjigj se planifikon të regjistrohet në Fakultetin e Inxhinierisë Mekanike në Sarajevë. Këshilltari shtron nën-pyetjen se çfarë rezultatesh ka arritur nxënësi në matematikë, fizikë dhe lëndë të caktuara profesionale gjatë shkollimit dhe nëse ka pasur vështirësi në zotërimin e kriterëve të këtyre lëndëve, për të cilën nxënësi është përgjigjur se kërkesave u është përgjigjur gjithmonë me kënaqësi dhe sukses. bërë brenda këtyre lëndëve dhe se dëshiron të përmirësohet më tej në këtë fushë. Duke qenë se ka interes të madh për këtë fakultet, këshilltari e pyeti nxënësin se çfarë do të bënte nëse nuk do të pranohej në fakultetin e zgjedhur. Nxënësi përgjigjet se, nëse kjo ndodh, ai do të regjistrohet në një fakultet privat.

Qëllimi i pyetjes ishte të shikoheshin të gjitha mundësitë dhe të hapeshin opsione të tjera që do t'i mundësonin nxënësit të arrijë qëllimin e dëshiruar me zgjidhje alternative. Këshilltari e informoi nxënësin për mundësitë dhe

kushtet e studimit me kohë të pjesshme, gjë që u jep të rinjve mundësinë për të studiuar por edhe për t'u punësuar në të njëjtën kohë. Ajo vlerësoi se ky informacion është i rëndësishëm sepse e di që prindërit e nxënësit nuk janë në gjendje të financojnë studimet e tij. Në fund të bisedës, këshilltari e informoi nxënësin në cilat fakultete private në Bosnje mund të studiojë programin e dëshiruar dhe i dha atij informacion të detajuar se si të kontaktojë drejtpërdrejt dhe të marrë më shumë informacion. Ndër të tjera, qëllimi i mbështetjes pedagogjike ishte t'i vinte në dukje nxënësit efektet negative të mungesës dhe përfundimit eventual pa sukses të vitit shkollor me planet që ai kishte parashtruar në të ardhmen e afërt. Me këtë nxënës u zhvillua edhe një konsultë tjetër, qëllimi i së cilës ishte të kërkonim së bashku informacion për fakultetet që kanë një grup mekanik të fshehur lëndësh në programet e tyre.

Një nxënës i cili/e cila nuk di çfarë do:

Shumë të rinj janë në dyshim se cilin arsim/punë/pozicion duhet të zgjedhin. Si këshilltar, është e rëndësishme të krijohet një kornizë e sigurt për situatën e udhëzimit, në mënyrë që nxënësi të ndihet rehat dhe të mund të ndajë mendimet dhe idetë. Mbikëqyrësi **NUK** duhet të bëjë fillimisht sugjerime për edukimin, por të bëjë pyetje të hapura.

- ▷ Për çfarë je i/e mirë (jo shumë i/e mirë)?
- ▷ A njihni ndonjë që ka një arsim që të emocionon?
- ▷ A mund të punoni me njerëz të tjerë?
- ▷ A ke mendësi teknike?
- ▷ Etj. Etj.

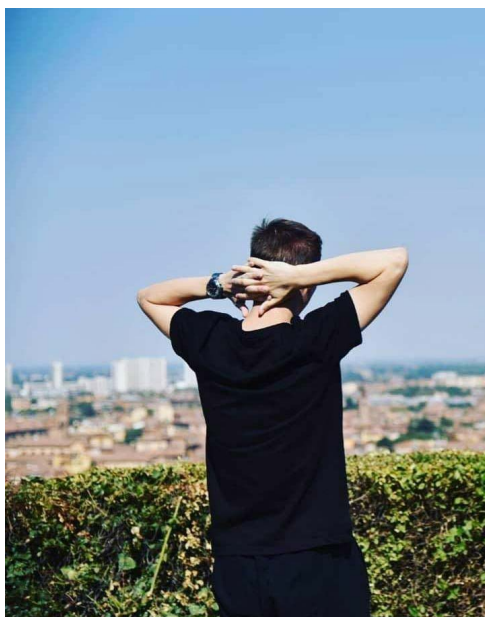
Mos harroni të shkruani gjithçka që shfaqet. Gradualisht, mund të shfaqet një pamje e drejtimit në të cilin mund të shkonte nxënësi. Në bashkëpunim me nxënësin, tani mund të futeni pak më thellë. Bini dakord për një kohë të re për një takim udhëzues dhe jepini nxënësit detyrën të mendojë për disa programe të mundshme që do të diskutohen në takimin e ardhshëm.

Nxënësi tani ka filluar të marrë në konsideratë përzgjedhjen DHE të heqë dorë dhe situata mund të sqarohet më shumë në takimin e ardhshëm udhëzues.

SHEMBUJT MË TË MIRA TË PRAKTIKAVE NË MAL TË ZI.

Këto raste janë shumë të zakonshme kur punoni me të rinj. Shumë shpesh të rinjtë vijnë në shërbimin pedagogjik-psikologjik duke kërkuar ndihmë konkrete për zgjedhjen e profesioneve të tyre të ardhshme. Praktika ka treguar se të rinjtë regjistrohen në shkolla të caktuara pikërisht për shkak të ndikimit të bashkëmoshatarëve të tyre dhe se ata vetë shpesh nuk janë të sigurt se çfarë duan në të vërtetë. Në këto raste bëhet një program individual për çdo nxënës, ku në fillim bëhet vetëvlerësimi, ose “Vetë-imazhi”, përmes një bashkëbisedimi. Në këtë mënyrë zbulojmë se çfarë mendojnë të rinjtë për veten e tyre, si e perceptojnë veten si individ, por edhe në grup, sa të sigurt janë, sa të pjekur janë, si mendojnë dhe çfarë është e rëndësishme për ta.

Pas kësaj, përgatitet një pyetësor në të cilin individi përgjigjet për interesat e tij, motivimin dhe arritjet personale. Më pas, ka një pyetësor në të cilin nxënësi ka profesionet e ofruara, por edhe njohuritë, aftësitë, cilësitë e nevojshme etj. për çdo profesion. Rezultati i këtij pyetësori janë tre profesione që lidhen me tiparet, interesat dhe karakteristikat e individit. Është interesant fakti se të rinjtë shpesh habiten nga profesionet që marrin nga ky pyetësor dhe se si thonë “Nuk e kisha menduar kurrë se mund ta bëja këtë”.

Në këtë mënyrë, njohja e vetes ndodh ku nxënësit marrin ide të reja se çfarë mund të bëjnë dhe ku mund të japin kontributin më të madh. Rekomandimi është se do të ishte më mirë që pas kësaj lloj mbështetjeje, nxënësit t'i jepet një simulim i mjedisit të punës ose një qëndrim realist njëditor në vendin e zgjedhur prej tij. Në këtë mënyrë ai do të njihte njerëzit që bëjnë atë që ai dëshiron, mjedisin e punës dhe kërkesat që i presin. Ky do të ishte i gjithë procesi që do t'i ndihmonte shumë nxënësit në zgjedhjen e një profesioni të ardhshëm.

Ky proces kërkon kohë, por është fokusi i nxënësit dhe i anëtarëve të ekipit që punojnë me të. Suksesi më i madh është kur, menjëherë pas përfundimit të procesit, nxënësi zbulon se çfarë dëshiron të bëjë dhe për çfarë ka talent.

SHEMBUJT MË TË MIRË TË PRAKTIKAVE NË KOSOVË.

Një nxënës që sapo erdhi në shkollën tonë me certifikatën e shkollës fillore, por nuk e kishte idenë se çfarë i pëlqente, cili do të ishte profesioni i tij në të ardhmen.

Fillimisht, i dhamë atij informacione të përgjithshme për shkollën dhe profilet e saj, më pas biseduam me të për lëndët e tij të preferuara në mënyrë që të kemi një ide për preferencat e tij. Ai tha se është i interesuar për shkencën, por i pëlqen të eksperimentojë edhe me gjëra të ndryshme. Sipas preferencave të tij, ne i propozuam elektronikë dhe ndërtim. Para se të fillonte shkollën, ai vizitoi dy profilet dhe takoi disa nga nxënësit tanë ekzistues nga ato profile. Ai e ka parë perspektivën e tyre dhe mundësitë që u ofron shkolla, kështu që e ka pasur më të lehtë të vendosë se çfarë dëshiron. Kur filloi një vit shkollor, ai shkoi në ndërtim dhe na falënderoi që e ndihmuam në këtë proces.

SHEMBUJT MË TË MIRË TË PRAKTIKAVE NË BOSNJE HERCEGOVINA.

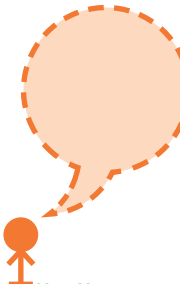
Nxënësi (17 vjeç) përfundon një program që zgjat tre vjet. Gjatë këshillimit, nxënësi thekson se nuk është i sigurt se çfarë do pas gjimnazit. Ai e konsideron mundësinë e punësimit dhe nga ana tjetër mundësinë e vazhdimin të shkollimit në një institucion të arsimit të lartë sepse kjo është dëshira e prindërve të tij. Ai është i pasigurt për të marrë atë vendim të rëndësishëm për veten e tij.

Këshilltari u përpoq ta drejtonte dhe ta ndihmonte për të parë objektivisht zakonet e tij të të mësuarit, ambiciet akademike, nivelin e motivimit për të marrë njohuri të reja në katër vitet e ardhshme. Nga ana tjetër, këshilltari parashtrij pyetje që i mundësonin nxënësit të kuptojë disa pyetje të rëndësishme: cilat ishin rezultatet në aspektin e suksesit në lëndët teorike gjatë viteve të kaluara të shkollimit, a ndjen ai kënaqësi gjatë kryerjes së pjesës praktike të klasa, a e sheh ai veten në të ardhmen sikur punon çdo ditë në një kompani duke bërë pikërisht atë punë, a është e rëndësishme për të që të fillojë të fitojë paratë e veta në të ardhmen e afërt apo situata financiare e prindërve e lejon që t'i kushtojë punët e ardhshme katër vjet në shkencë. Nxënësi u udhëzua t'u përgjigjej këtyre pyetjeve në një fletë letre për të marrë një përshtypje vizuale dhe për të bërë një krahasim më efektiv.

Gjatë bisedës, nxënësi theksoi se gjithmonë kishte vështirësi t'u përgjigjej detyrave që përfshinin mësimin e teorisë. Ai tha se mezi i plotësonte kriteret në ato lëndë. Gjithashtu, ai ka thënë se ka arritur të përfundojë shkollimin pikërisht për shkak se programi që ka zgjedhur ka përfshirë një numër të madh orëve të mësimin praktik. Nga ana tjetër, ai e kupton dëshirën e prindërve që ai të regjistrohet dhe të mbarojë universitetin, sepse ata besojnë se një person nuk mund të respektohet në shoqëri nëse nuk ka diplomë universitare.

Këshilltari diskutoi me nxënësin për avantazhet e fillimit të një pune me diplomë të shkollës së mesme si dhe avantazhet e punësimit pas përfundimit të fakultetit. Meqenëse nxënësi deklaroi se preferon punën praktike, nxënësi u këshillua se është e rëndësishme të zgjedhë një opsion që do të jetë në përputhje me afinitetet dhe aspiratat e tij kur merr një vendim. Vëmendja tërhoqi faktin se sipas notave aktuale, ai nuk i plotëson kriteret për praninë në fakultet, por se mund të regjistrohet në vitin e katërt nxënës me kohë të pjesshme dhe më pas, nëse arrin rezultate të mira, mund të aplikojë në fakultet.

Gjatë intervistës, nxënësi theksoi se gjatë këshillimit ka forcuar kompetencat e tij që do ta ndihmojnë të marrë një vendim. Ky është një shembull i një situatë në të cilën nxënësi është i ndarë midis dëshirave të tij, dëshirave të prindërve, pritshmërive të shoqërisë dhe mungesës së informacionit, dhe në të cilën mbështetja e këshilltarëve është e një rëndësie të madhe. Pas konsultimit të parë kuptuam dy gjëra të tjera për të kërkuar informacione për shkollat që ofrojnë përfundimin e klasës së katërt dhe për të parë se cilat kolegje do t'i përshtateshin afiniteteve të nxënësve. Gjithashtu u pa se sa ofrohet aktualisht në tregun e punës për punësim që i përshtatet nxënësit.

Një nxënës që do dicka që është faktikisht e pamundur:

Është një situatë e vështirë udhëzuese që të duhet të shuash shpresat ose ëndrrat për një nxënës. Në këtë situatë, është e rëndësishme që këshilltari të dalë me alternativa që janë ndoshta afër asaj që nuk mund të bëhet për një arsye ose një tjetër. Disa modele arsimi dhe vende pune kanë kërkesa të veçanta, dhe për këtë arsye mund të ketë pengesa faktike si:

- ▷ Kërkesa të veçanta për gjatësinë, për peshën fizike, ose psikikën
- ▷ Paftësitë fizike (p.sh. gjymtyrë që mungojnë, dëgjim i dëmtuar, lëvizshmëria e shikimit, alergjitë, etj.)
- ▷ Crregullime mendore

Është e rëndësishme që dialogu me nxënësin të jetë i hapur dhe i sigurt. Hetoni alternativat tërësisht në mënyrë që nxënësi të ruajë besimin dhe shpresën për një të ardhme emocionuese arsimore dhe pune.

SHEMBUJT MË TË MIRË TË PRAKTIKAVE NË MAL TË ZI.

Gjatë seminarit në departamentin e klasës së fundit, nxënësi shprehu dëshirën për të hyrë në Akademinë e Policisë pas mbarimit të shkollës së mesme. Duke qenë se jemi njohur me kriteret që kërkohen për regjistrimin e studentëve në këtë akademi (kërkesa rigoroze në lidhje me gjatësinë dhe peshën e studentëve), ne u treguam skeptikë dhe e ftuam nxënësin për një intervistë për të kuptuar nëse nxënësi ka informacion për atë që është e nevojshme. për t'u regjistruar në akademinë e dëshiruar. Gjatë bisedës mësojmë se nxënësi ka informacion të paplotë në lidhje me regjistrimin, se mendon se do të mund të regjistrohet edhe pse është më i shkurtër se lartësia e kërkuar.

Ndeshim një nxënës që është mjaft këmbëngulës në realizimin e dëshirave të tij, megjithatë kriteret janë të qarta dhe të pamundura për t'u ndryshuar. Nx-

ënësi largohet pas intervistës dhe caktohet për takimin e radhës. Gjatë takimit të radhës bëhet vetë-ndërgjegjësimi me nxënësin, ku zbulojmë se nxënësi dëshiron shumë të punojë në Polici dhe se të gjitha planet lidhen me këtë institucion. Më pas, informojmë nxënësin se mund të punojë në Polici edhe nëse mbaron një fakultet tjetër dhe jo

vetëm në Akademinë e Policisë. Nxënësit iu dha një pasqyrë e fakulteteve pas të cilave ai mund të punësohet në Polici, dhe se me rastin e krijimit të marrëdhënies së punës duhet t'i nënshtrohet trajnimit për zyrtarë policorë.

Nxënësi ka mbetur shumë i kënaqur kur ka kuptuar se ekziston mundësia për t'u punësuar në Polici, edhe pse në këtë moment nuk i plotëson kushtet për të ndjekur akademinë. Nxënësi ka zgjedhur të regjistrohet në Fakultetin Juridik, pas së cilës do të aplikojë në Konkursin për plotësimin e pozitive në Polici dhe me rastin e krijimit të marrëdhënies së punës do të ndjekë trajnimin për Oficer Policie.

SHEMBUJT MË TË MIRË TË PRAKTIKAVE NË KOSOVË.

Një vajzë erdhi tek ne me dëshirën për t'u bërë automekanike, por me aftësitë fizike e kishte të pamundur të ushtronte profesionin. Pra, ne i propozuam që ajo të mund të jetë pjesë e profilit të dizajnit të tekstit apo profilit të arkitekturës. Ajo ishte e fiksuar pas makinave. Ne e ndihmuam atë të kuptojë se edhe me këto profile ajo mund të jetë pjesë e botës së makinave, më mirë të themi në industrinë e makinave. Ajo mund të përdorë arkitekturën dhe dizajnimin e aftësive bazë për të projektuar makinat e ardhshme, ose mund të përdorë aftësitë që mund të marrë nga profili i tekstit për të dizajnuar brendësinë e makinës. Ne ia dolëm, ajo vendosi të jetë në profilin e arkitekturës. Ajo mbaroi studimet; ajo është në fushën e saj dhe është shumë mirënjohëse për ekipin tonë.

SHEMBUJT TË MË TË MIRË TË PRAKTIKAVE NË BOSNJE HERCEGOVINA.

Nxënësi i klasës së parë të shkollës së mesme (16 vjeç). Dy muaj pas fillimit të vitit shkollor, mësuesit vunë re se nxënësi nuk po kopjonte tekst nga dërrasa

e zezë dhe njoftuan pedagogun dhe psikologun për sjelljen që kishin vënë re. Djali luftoi me të gjitha detyrat në klasë dhe të jepte përshtypjen e dembelit dhe të paaftë. Këshillimi i parë ishte me nxënësin dhe të tjerat me babain e tij. Në atë bashkëpunim zbulojmë se nxënësi ka një gjendje mjekësore që karakterizohet me humbje progresive të shikimit. As nxënësi dhe as prindi nuk ishin gati ta ndanin atë informacion me ne kur u regjistruan në shkollë (ndoshta për shkak të stigmës).

Programi që nxënësi ndoqi në shkollën tonë nuk ishte përshtatur me nevojat edukative të individualizuara të nxënësit dhe as teknologjitë ndihmëse të disponueshme në shkollë që do t'i lejonin nxënësit të merrte pjesë në klasa me sukses si bashkëmohatarët e tij me zhvillim tipik. Gjatë këshillimit të nxënësit dhe babait të tij, u theksua se është shumë e rëndësishme që studenti të ndjekë një program që pas përfundimit të shkollës do t'i sigurojë punë dhe jetesë dhe të cilin ai do të mund ta kryejë pavarësisht çështjes së shëndetit.

Këshilltarët theksuan se programi që nxënësi aktualisht ndjek nuk i ka këto karakteristika dhe rekomanduan ndryshimin e një programi që plotëson të gjitha kriteret e përmendura. Nxënësi dhe babai i tij pranuan propozimin, nxënësi u transferua në një program tjetër. Ky proces përfshiu një numër të madh bisedash me nxënësin, babain e tij, mjekët dhe bashkëpunëtorët e shkollës që edukonte nxënësit me vështirësi në shikim. Si pjesë e këshillimit, ne organizuam një vizitë në një shkollë tjetër për nxënësin dhe i mundësuam që të vlerësojë nëse i pëlqen shkolla tjetër dhe nëse i pëlqen programi i ri. Pas disa vitesh morëm informacion se nxënësi ynë e kreu shkollimin me notën më të mirë.

Një nxënësi do dicka që Këshilltari e shikon si jo realiste:

Kjo situatë udhëzuese mund të jetë shumë sfiduese si për nxënësin, ashtu edhe për këshilltarin, dhe këshilltari mund të krijojë ndjeshmëri me nxënësin.

Dialogu duhet të jetë i hapur dhe të dalin në dritë të dhëna faktike dhe është e rëndësishme që këshilltari të mos i heqë shpresat dhe ëndrrat nxënësit. Këshilltari mund të ketë përvojë që dëshirat dhe ëndrrat e nxënësit nuk mund të përmbushen menjëherë, ndërsa nxënësi mund të ketë një qëndrim tjetër ose mund të jetë i vendosur të përmirësojë mundësitë e tij/saj për të përmbushur dëshirat e tij/saj arsimore ose të punës.

Pengesat që mund të hiqen përfundimisht mund të p.sh. të jenë:

- ▷ Nota të dobëta
- ▷ Mungesë aftësish
- ▷ Mungesë përvoje
- ▷ Probleme fizike
- ▷ Sfida mendore
- ▷ Lëvizje për në pjesët e tjera të vendit ose jashtë vendit

Shpesh nxënësi duhet të kalojë nëpër rrugë të tërthorta dhe ndoshta sfida të vështira për të arritur qëllimin, por për fat të mirë shumë këshilltarë janë bësuar këndshëm kur një nxënës përmbush ëndrrën e tij/saj me përpjekjet e tij.

SHEMBUJT MË TË MIRË TË PRAKTIKAVE NË MAL TË ZI.

Një shembull i këtij rasti është situata që kemi pasur kur një nxënës me nevojë të veçanta arsimore ka vizituar shkollën tonë gjatë ditës së hapur. Gjatë bashkëbisedimit me prindin dhe nxënësin mësojmë se nxënësi ka një Vendim për Orientimin – diagnozë të vështirësive në të nxënë (probleme mendore, me theks në tjetërsimin dhe socializimin e pamjaftueshëm). Prindi i nxënësit tregon se gjëja më e rëndësishme për ta si prindër është që nxënësi të shoqërohet, të shoqërohet dhe të ndërveprojë me njerëzit e mjedisit të tij. Kur dëgjuam dëshirat e prindërve, filluam një bisedë se sa prindi di për programet arsimore që ofrohen në shkollën tonë dhe çfarë mund t'i ofrojmë nxënësit.

Prindit i prezantohet programi mësimor, kërkesat që i shtrohen nxënësit, por edhe mjedisi në të cilin punojnë nxënësit dhe mënyra se si arrihet ndërveprimi. Prindërve dhe nxënësit iu tha se sigurisht kanë të drejtën ligjore dhe se meqenëse kanë një vendim për orientimin e nxënësit, kurrikula do të rregullohet/shkurtohet. Pas një prezantimi të hollësishëm të shkollës dhe

kushteve të ofruara në shkollën tonë, në mënyrë delikate i sugjeruam prindit të nxënësit që besojmë se problemi mund të lindë në pjesë të pritshmërive të tyre lidhur me socializimin e nxënësit.

Gjegjësisht, prindi i nxënësit ka insistuar në socializimin e nxënësit dhe ka insistuar që atij t'i sigurohet ndërveprim, për të cilin nxënësi ka nevojë dhe dëshirë të shprehur. Me atë rast i njohëm prindërit me profilin që edukojmë në shkollë dhe duke qenë se jemi shkollë që edukojmë ekspertë të IT-së, jemi shumë specifik.

Biseda vazhdoi me njohjen e shprehive të punës së punonjësve të IT-së, kushtet në të cilat ata punojnë (zakonisht individualisht dhe në kompjuter, dhe ndërveprimi shumë shpesh reduktohet në minimum). Është e njohur se njerëzit në IT shpesh janë të fokusuar vetëm në punën në një kompjuter dhe një detyrë specifike, dhe se komunikimi dhe aftësitë e buta janë problematike për ta. Ne ngritëm shqetësimin se si do të përshtatej ky nxënës në këtë mjedis dhe nëse qëndrimi në këtë mjedis do të ishte mbështetës për të.

Pas sugjerimit tonë, prindi i nxënësit kërkoi ndihmë dhe sugjerime se çfarë do të ishte më e mira për fëmijën e tij, pasi ai nuk është i pavarur në punën e tij, dhe nga ana tjetër duan një atmosferë mbështetëse dhe komunikim me njerëzit. Më pas, së bashku me prindin dhe nxënësin, tek informatori gjetëm profesione që nxënësi mund të zgjidhte dhe ku mund të shihej përparim si në arritje ashtu edhe në socializim. Nga tre profesionet e propozuara që janë më të pranueshmet për studentin, nxënësi në fund zgjodhi profesionin e ndihmës parukierit. Me zgjedhjen e këtij profesioni përmbushen pritshmëritë si në kuptimin që nxënësi nuk është i pavarur dhe do të punojë me dikë, ashtu edhe kriteri i socializimit, ku do të ketë mundësi të komunikojë dhe ndërveprojë çdo ditë me persona të tjerë.

Ky shembull na tregoi se shumë shpesh kemi nxënës dhe prindër që nuk kanë informacion të plotë dhe ku është e nevojshme të paraqesin dhe japin informacion të plotë dhe të saktë për profesionin. Gjithashtu, duhet theksuar se ky rast u zgjidh me sukses sepse nxënësi dhe prindi ishin të hapur për bashkëpunim dhe pranim të sugjerimit.

SHEMBUJT MË TË MIRË TË PRAKTIKAVE NË KOSOVË.

Një nxënës, i cili ishte në klasën e dhjetë në profilin e ndërtimit, erdhi në zyrën e karrierës me qëllim ndryshimin e profilit, për të vazhduar në arkitekturën. E dinim që arsyeja pse ai donte të ishte në atë profil ishte një vazhde dhe, e dinim që ai nuk kishte performancën më të mirë për të qenë në arkitekturë. Ne vendosëm mes nesh t'i jepnim një mundësi për një muaj për të qenë në atë klasë, sepse e dinim që ai nuk do të përshtatej. Ne folëm me të dhe i shpjeguam se ai mund të fillojë në atë klasë, por është vetëm një kohë prove për veten dhe për ne. Nëse pas një muaji ai nuk do të përshtatej me lëndët, ai do të kthehej në klasën e tij të ndërtimit.

Pas një muaji ai sapo erdhi tek ne dhe tha: “Keni pasur të drejtë, unë nuk jam i lindur për të vizatuar, unë jam njeri i fushës”. Dhe ai u kthye në zgjedhjen e tij të parë. Tani është në klasën e dymbëdhjetë dhe është një nga nxënësit më të mirë në procesin e praktikës.

SHEMBUJT TË MË TË MIRË TË PRAKTIKAVE NË BOSNJE HERCEGOVINA.

Nxënësja e klasës së dhjetë (16 vjeç). Pas tremujorit të parë të vitit shkollor, mësuesit vunë re se nxënësi nuk po bënte detyrat e shtëpisë dhe po merrte rezultate të këqija në testet e njohurive. Nxënësja ndjek rregullisht mësimin, duke kopjuar gjithçka që mësuesi dikton ose shkruan në tabelë. Nxënësja u ftua në këshillim, u aplikua një intervistë drejtuese dhe pas së cilës u konstatua se nxënësi nuk ka aftësi të zhvilluara adekuate të studimit. Gjatë këshillimit, nxënësja tha se në shkollën fillore ka marrë nota të mira me shumë pak përpjekje, duke u bazuar në faktin se çdo gjë është e shënuar në fletore dhe sepse shpeshherë ka mashtruar gjatë testeve.

Ajo gjithashtu thotë se mësimet on-line gjatë periudhës së koronës (tre vjet) i përshtateshin sepse ishte shumë më e lehtë për të marrë nota të mira. Kur këshilltarja e pyeti se sa kohë në ditë i kushton studimit, nxënësja u përgjigj se nuk studion fare, por e kalon kohën duke luajtur video lojëra dhe duke u shoqëruar me bashkëmoshatarët e saj. Këshilltari punoi

me nxënësin me synimin për një përshtatje më efektive të nevojshme për kalimin nga shkolla fillore në të mesme (duke theksuar dallimet në aspektin e kritereve dhe kërkesave të kurrikulës), gjithashtu, gjatë pesë takimeve të ardhshme, ne donim të përmirësonim aftësitë e nxënësit. në planifikimin e aktiviteteve ditore dhe aftësinë në planifikimin e të nxënës dhe bërjen e orareve të studimit.

Nëna e nxënësës ishte gjithashtu e përfshirë në seancat këshilluese që iu sugjeruan se si mund ta mbështeste vajzën e saj në përmbushjen e detyrave të saj shkollare. Përvetësimi i zakoneve të reja kërkonte disa muaj punë të vazhdueshme dhe vetë-përpjekje. Në fund të këshillimit, ajo ishte në gjendje të organizonte ditën e saj dhe të bënte një plan studimi efektiv dhe t'i përmbahej atij. Të gjitha masat që janë marrë kanë rezultuar në rezultate më të mira akademike.

Tekstet janë shkruar nga **Bjarne Lauridsen**,
Këshilltar arsimit dhe karriere në TRADIUM,
Danimarkë dhe **Rie Vestergaard**, Konsulent tek
Tango Consult.

Ata kanë marrë reagim dhe kontribut nga
mësuesit, këshilltarët dhe psikologët nga shkollat
profesionale të mëposhtme: “**Alternative Pro**”,
Shqipëri, “**Hamdi Bushati**”, Shqipëri, “**Hysen
Çela**”, Shqipëri, “**Shkolla e Mesme Profesionale
për metalpunues, Sarajevë**”, Bosnje Hercegovina,
“**Rifat Gjota**”, Kosovë, and “**Vaso Aligrudić**”, Mal i
Zi.

Falemnderit të gjithëve ju për kontributin e dhënë
për materialet mësimdhënëse.

Një falenderim i vecantë për **Lejla Osmanagić**,
“Shkolla e Mesme Profesionale e metalpunuesve,
Sarajevë”, **Mjellma Selimi Kumanova** “Rifat Gjota”,
Selma Šabotić “Vaso Aligrudić”, **Bora Miruku**
“Hamdi Bushati” dhe **Lediana Koçkiçi**, Alternative
Pro” të cilat dërguan shembuj dhe raste nga
praktikat e mira.

